

Celoštátne kolo OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

školský rok 2021/2022, 14. ročník

KATEGÓRIA B

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ

TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

25. 02. 2022 10:00

NASA konečne našla dôkaz o mimozemskom živote: Priamo na palube ISS!

Washington – Vedci z NASA identifikovali doteraz neobjavené druhy baktérií, ktorým sa darí na palube Medzinárodnej vesmírnej stanice (ISS). Domnievajú sa, že tieto mikroorganizmy by mohli v budúcnosti ľudstvu pomáhať prežiť na planéte Mars.

Ľudia konečne našli dôkaz o mimozemskom živote, a to na palube Medzinárodnej vesmírnej stanice, informuje web American Chronicles. K podobnému objavu došlo už v minulosti, teraz ale vedci z NASA navyše zistili, že tri doteraz neobjavené druhy baktérií sú schopné pohybu. Trojica rôznych genetických variantov bola nájdená na oddelených miestach ISS vrátane špeciálnej komory určenej na pestovanie rastlín, kde posádka skúša vypestovať plodiny v podmienkach nulovej gravitácie. Podľa štúdie NASA publikovanej vo vedeckom časopise *Frontiers In Microbiology* by *Methylobacteriaceae* majú novoobjavené mikroorganizmy tyčinkový tvar a mohli by byť nápomocné pri prípadnej kolonizácii Marsu.

Objav podnietil snahu rozšíriť stanicu o nové biologické laboratórium na zber, spracovanie a analýzu mikróbov vo vesmíre bez toho, aby boli poslané na Zem. ISS sa vznáša vo vesmíre od roku 1998, je prevádzkovaná piatimi medzinárodnými vesmírnymi agentúrami a pravidelne sa na jej palube strieda sedem astronautov. Výskumom zameraným na možnú prítomnosť nových mikroorganizmov sa začali zaoberať zhruba pred šiestimi rokmi. Národná agentúra pre letectvo a vesmír najnovšie oznámila, že v roku 2031 bude zrejme ISS zlikvidovaná dopadom do Tichého oceánu.

Vedci z NASA Nitin Kumar Singh a Kasthuri Venkateswaran uviedli, že objavené kmene môžu signalizovať novú budúcnosť pre pestovanie vesmírnych plodín. Domnievajú sa, že je nevyhnutné nájsť nové baktérie, ktoré podporujú rast rastlín v stresových podmienkach na extrémnych miestach s obmedzenými zdrojmi. Novoobjavené mikroorganizmy by vďaka tejto schopnosti mohli byť ľudstvu nápomocné pri prípadnej kolonizácii Marsu.

Autor: © Zoznam/gab

1. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?
 - A. Vedci z NASA skúmali na palube ISS nové mikroorganizmy.
 - B. USA prevádzkujú ISS spolu s piatimi inými krajinami sveta.
 - C. Maximálnu kapacitu ISS predstavuje sedem astronautov.
 - D. ISS disponuje aj špecializovanými vedeckými priestormi.

2. Ktoré tvrdenie nevyplýva z ukážky 1?
 - A. Novoobjavené mikroorganizmy z medzinárodnej vesmírnej stanice patria medzi bakteriálne kmene.
 - B. V minulosti objavené mimozemské mikroorganizmy neboli schopné pohybu.
 - C. Tyčinkový tvar novoobjavených mikroorganizmov bude nápomocný pri prípadnej kolonizácii Marsu.
 - D. Astronauti z ISS sa výskumom vesmírnych mikroorganizmov zaoberajú niekoľko rokov.

3. Ktorá informácia iba okrajovo súvisí s hlavnou témou ukážky 1?
 - A. Národná agentúra pre letectvo a vesmír najnovšie oznámila, že v roku 2031 bude ISS zlikvidovaná dopadom do Tichého oceánu.
 - B. Novoobjavené mikroorganizmy by vďaka tejto schopnosti mohli byť ľudstvu nápomocné pri prípadnej kolonizácii Marsu.
 - C. Ľudia konečne našli dôkaz o mimozemskom živote, a to na palube Medzinárodnej vesmírnej stanice, informuje web American Chronicles.
 - D. Nové objavy podnietili snahu rozšíriť stanicu o nové biologické laboratórium na zber, spracovanie a analýzu mikróbov vo vesmíre bez toho, aby boli poslané na Zem.

4. Ktorý žáner predstavuje ukážka 1?
 - A. Rozšírenú prevzatú správu.
 - B. Rozšírenú pôvodnú správu.
 - C. Prevzatú odbornú reportáž.
 - D. Reportáž zo zahraničnej tlače.

5. V ktorej možnosti sa nachádzajú charakteristické znaky jazykového štýlu ukážky 1?
 - A. subjektívnosť, písomná aj ústna forma, nadčasovosť
 - B. objektívnosť, písomná aj ústna forma, aktuálnosť
 - C. objektívnosť, písomná forma, nadčasovosť
 - D. subjektívnosť, ústna forma, aktuálnosť

6. *Novoobjavené mikroorganizmy by vďaka tejto schopnosti mohli byť ľudstvu nápomocné pri prípadnej kolonizácii Marsu.*

Uvedená veta obsahuje

- A. tri prídavné mená a dve predložky.
 - B. šesť podstatných mien a jedno sloveso.
 - C. päť podstatných mien a dve zámená.
 - D. dve prídavné mená a dve slovesá.
7. Ktorý subjektívny štýlotvorný činiteľ významne ovplyvnil konečnú podobu textu v ukážke 1?
- A. téma
 - B. funkcia
 - C. adresát textu
 - D. vzdelanie autora
8. V ktorej možnosti sa nachádza slovo majúce homonymný pár?
- A. Národná agentúra pre letectvo a vesmír najnovšie oznámila...
 - B. Trojica rôznych genetických variantov bola nájdená...
 - C. Podporujú rast rastlín v stresových podmienkach...
 - D. Kmene môžu signalizovať novú budúcnosť...
9. Napíšte pravopisne správne tvar datívu singuláru slova *baktéria*.
10. Ktorým slovtvorným postupom vzniklo slovo *mikroorganizmus*?

Ukážka 2

Peter Pišťanek – Rivers of Babylon 2

Hotel Ambassador je okolo štvrtej ráno mŕtvy, ponorený do šera a nehybný. Rovnako tak i ulica pred ním. Električky ešte nezačali chodiť, auto prejde len z času na čas. Jedným z takýchto zriedkavých áut je i taxík s viedenskou ešpézetkou. Vystúpi z neho veľmi dobre oblečený a mladistvo pôsobiaci štyridsiatnik s americky vybieleným chrupom a s okuliarmi s tenkým kovovým rámom.

Kufor! zvolá na nosiča, staručkého boya Torontála, ktorý v livreji a šiltovke vybehne z hotelovej haly. Máj sjútkejz! dodá.

Viac sa o svoju batožinu nestará. Rakúskemu taxikárovi hodí stodalárovku a vojde do chladného prítmnia vestibulu.

Volám sa Mártn Džjúnek, povie s úsmevom recepčnému. Chcem apátment. Nejaký väčší. Na ako dlho? Ma bój, to neviem ani ja. Na mesiac, na pol roka? Em-ej-ár-tí-áj-en, Džej-jú-en-í-sí. Skrátka Martin Junec. Máte to? Etlenda. Džódža. Jú-es-ej. Tu je môj júes-pásport.

Cudzinec sa obzerá po vestibule.

A Ambassador-bar ešte funguje? spýta sa.

Áno, pane, povie recepčný. Ešte hodinu, do piatej.

Džast ako voľakedy, povie Džjúnek. Nič sa nezmenilo. Dlhý čas predtým ja hral som tu, pochváli sa. Ja bol som... hau tú ixléjn...ako sa... mjúzišn. Ja hral som sexofoun.

Cudzinec predvedie pantomímu hrania na saxofóne.

To je ólmast twenny jírs bhäk, dvadsať rokov naspäť, dodá.

Džjúnek prevezme vyplnený hotelový preukaz a vopchá prekvapenému recepčnému do dlane desaťdolárovku.

Boy Torontál sa priterigá zvonka, zadraperený svojimi pavúčimi prstami do rukoväte Džjúnekovho kufra z krokodílej kože.

Oukej, povie Džjúnek, lec gou! Ako starý dýchavičný pes nasleduje Torontál Džjúneka do výťahu.

Hír ár jú, grendpa, povie Amerikán vo svojom apartmáne a podá Torontálovi desaťdolárovku. Život je tvrdý, pripustí pri pohľade na boyove roztrasené ruky. Mal by si už myslieť na ritájr, na dôchodok, nie? dodá.

11. V ktorej možnosti je uvedený najpravdepodobnejší dôvod priznanej ľútosti Juneca pri uvažovaní o Torontálovi?

- A. pracovná pozícia
- B. fyzická slabosť
- C. vysoký vek
- D. nízky plat

12. Ktoré tvrdenie o hlavnej postave z ukážky 2 je najpravdepodobnejšie?
- A. Ide o potomka slovenského emigranta, ktorý chce po rokoch stráviť dlhší čas v hoteli Ambassador.
 - B. Ide o Slováka, ktorý sa presťahoval do cudziny a niekedy pracoval v hoteli Ambassador.
 - C. Ide o Slováka žijúceho v Rakúsku, ktorý pred dvadsiatimi rokmi hrával v bare Ambassador na saxofóne.
 - D. Ide o Američana, ktorý si odskočil z Viedne na Slovensko, aby si prezrel hotel Ambassador, v ktorom kedysi pracoval.
13. Ktoré z uvedených pomenovaní významovo zodpovedá slovu *ešpézetka* použitému v prvom odseku ukážky 2?
- A. slovenská technická kontrola
 - B. špedičné priame zariadenie
 - C. štátne politické zriadenie
 - D. evidenčné číslo vozidla
14. V ktorej možnosti sa nachádza základná číslovka?
- A. štyridsiatnik
 - B. stodolárovku
 - C. okolo štvrtej ráno
 - D. na pol roka
15. Vypíšte foneticky vyslovenú skratku názvu krajiny, ktorej cestovný pas má Junec v ukážke 2.
16. Vypíšte z ukážky 2 jedno oslovenie.
17. Ktorý druh neverbálnej komunikácie použila hlavná postava v ukážke 2 pri rozhovore s recepcným?
18. V ktorej možnosti sa nachádza expresívny výraz?
- A. dýchavičný pes
 - B. priterigá sa zvonka
 - C. vopchá recepcnému do dlane desaťdolárovku
 - D. zadrapený svojimi prstami do rukoväte

19. Ktoré tvrdenie o ukážke 2 je pravdivé?
- A. V pásme rozprávača sa dôsledne využíva len spisovný jazyk.
 - B. V pásme postáv sa využíva len subštandardná podoba slovenského jazyka.
 - C. V pásme rozprávača sa strieda spisovný jazyk so subštandardnou podobou slovenčiny.
 - D. V pásme postáv sa strieda spisovný slovenský jazyk s hovorovou podobou slovenčiny.
20. V ktorom odseku ukážky 2 dominuje opisný slohový postup?
- A. V prvom.
 - B. V druhom.
 - C. Vo štvrtom.
 - D. V poslednom.
21. Vypíšte z ukážky 2 prvé slovo z prístavku.
22. Usporiadanie textu, spôsob štylizácie a zápisu textu v ukážke 2 je typický pre
- A. ja-formu rozprávania.
 - B. postmodernú literatúru.
 - C. absurdnú literatúru.
 - D. realistickú literatúru.
23. V ktorom slovnom spojení sa nachádza nezhodný prívlastok?
- A. v livreji a šiltovke vybehne z hotelovej haly
 - B. prevezme vyplnený hotelový preukaz
 - C. vojde do chladného prítmia vestibulu
 - D. povie s úsmevom recepčnému
24. Ako sa odborne nazýva prepis hlások rečového prejavu podľa výslovnosti?
- A. transpozícia
 - B. transformácia
 - C. transkripcia
 - D. transliterácia

25. V ktorej možnosti je správny zápis priamej reči?

- A. „Oukej“, povie Džjúnek, „lec gou“!
- B. „Oukej,“ povie Džjúnek: „lec gou!“
- C. “Oukej,“ povie Džjúnek, “lec gou!“
- D. „Oukej,“ povie Džjúnek, „lec gou!“

Autori: PhDr. Katarína Hincová, PhD., Mgr. Alžbeta Palacková

Recenzovala: PhDr. Henrieta Buzgová, PhD.

Korektúra: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2022